

ELTE EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

EVANGÉLIKUS
ORSZÁGOS
GYŰJTEMÉNY

A BÉCSI ERDŐDY-LEVÉLTÁR ÉS ANNAK OKLEVÉLSOROZATA

Csermelyi József

*EOGY – Evangélikus Országos Levéltár
ELTE levéltár szak*

Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság felolvasó ülés

2023. szeptember 28.

Új Nemzeti
Kiválóság Program

AZ ELŐADÁS TARTALMA

1. Az Erdődy család felemelkedése
2. A téma forrásai: az Erdődyek levéltárai
3. A bécsi Erdődy levéltár
4. Az oklevélsorozat(ok)
5. A bécsi Erdődy levéltár kutatása
6. A Magyar Nemzeti Levéltár digitalizációs programja és további tervei
7. A kutatás hasznosítása az NKFI K 134690. azonosítószámú kutatócsoportban

AZ ERDŐDY CSALÁD FELEMELKEDÉSE

- Bakócz Tamás királyi kancellár, később esztergomi érsek és bíboros (1442 k. – 1521)
- Birtok- és jogigényszerzések egész Magyarország területén
- Erdődy (II.) Péterre hagyja Monyorókerék, Körmend, Vép, Vasvörösvár, Monoszló, Szarvaskő, Dianvára, Császárvára uradalmakat (Vasvörösvár és Császárvára esetében nem voltak birtokon belül)
- Egyházi karrier: Szatmári Ferenc győri pp., Szatmári/Erdődy István nyitrai pp., Erdődy Simon zágrábi pp., Bakócz Pál egri nagyprépost, Erdődy János zágrábi pp. stb.
- Csábrági Erdődyek: ez az ág 1532-ben kihal
- A „főágot” fenyegető veszélyek a 16. században: a pártfogó halála, két király küzdelmei, demográfiai problémák
- Sikerek: több horvát-szlavón bán (Erdődy III. Péter, Tamás, Zsigmond, Miklós stb.)
- 18. sz. eleje: Erdődy Kristóf koronaőr, kamaraelnök; id. Erdődy György kamaraelnök, később országbíró

AZ ERDŐDYEK LEVÉLTÁRAI

- Galgóci (egykori hitbizományi) levéltár (SNA, Pozsony)
 - Erdődy György vásárolta meg 1720-ban
 - Nyizsnyánszky József rendezte
 - Ladula / fasciculus / numerus
 - Segédletek: repertóriumok
 - Véghely Dezső: A galgóczi levéltár. Századok (1876) 6. sz. 576–581.
 - Varjú Elemér–Iványi Béla (szerk.): Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczi Bánffy család történetéhez I–II. Budapest, 1908–1928.
- Vörösvári levéltár (MNL OL P 107, Budapest)
- Vépi levéltár (Szombathelyi Káptalan Mlt., onnan VaML, 1983-tól PFL, Pannonhalma)
- Bécsi levéltár (ÖStA-HHStA, letét, családi tulajdon)
- Monyorókeréki levéltár (Ausztria, magánkézben)
- Monyorókeréki gróf Erdődy család iratai (MNL VeML XIII.6.)

A BÉCSI ERDŐDY LEVÉLTÁR I.

- A Haus-, Hof- und Staatsarchivban őrzik
- 1991-ben adott róla hírt Gecsényi Lajos akkori bécsi levéltári delegátus („újráfelfedezés”)
- Gazdag de rejtélyes iratanyag (oklevélsorozatában 2180 középkori és kb. 1000 újkori dokumentum, emellett 132 doboz szálas iratanyag és 110 kötetes kézirat)
- 1945 elején menekítették Bécsbe
- A galgóci hitbizományi levéltár államosítása Csehszlovákiában (1945)
- *„Teljesen hozzáférhetetlenné váltak a galgóci (hlohovaci), kisselmeci (štiavnickai), homonnai (humennéi), pozsonyi (bratislavai) családi levéltárak”* Mályusz Elemér, 1951.
- Kosáry Domokos 1970-ben már beszámolhatott a Szlovákiában maradt levéltárrészeiről
- 112 galgóci oklevél fotója a Diplomatikai Fényképgyűjteményben

A BÉCSI ERDŐDY LEVÉLTÁR II.

- Bécs, 1945: megszállás, háború utáni romeltakarítás, óvóhelyeken lévő iratanyagok visszaszállítása a levéltárakba
- Az Österreichisches Staatsarchiv megalakulása (1945)
- Az Erdődy levéltár rendezése, a hiányok felmérése (Robert Lacroix)
- 1947-ben fogadta be a Hofkammerarchiv, 1950-től jelenlegi őrzőhelyén
- Teljes titoktartás
- 1991. október 1. előtt zárolták a kutatók előtt

AZ OKLEVÉLSOROZAT(OK)

- A Lacroix-féle rendezéskor (1946/47) még nincs
- Legkésőbb 1984-ben hozták létre
- Segédletei: Gecsényi Lajos gépelt jegyzékei (1991)

oklevélsorozat	jelzetszámkeret	megjegyzések
I. (fősorozat)	D 1–2113.	Újkoriak is. 1984 előtt jött létre.
II. (1. pótsorozat)	D 9001–9134.	Újkoriak is.
III. (2. pótsorozat)	D 9501–9591.	Kiemelés legkésőbb 1975-ben
IV. (3. pótsorozat)	D 10001–10297.	1991-ben jött létre.
V. (4. pótsorozat)	D 11001–11430.	Újkoriak is. 1991-ben jött létre.

- Nem csak jogbiztosító iratokat emeltek ki.
- Gecsényi Lajos bevonása a restaurálási kérdésekbe is.

A BÉCSI ERDŐDY LEVÉLTÁR KUTATÁSA I.

- 1990-es évek: „hőskorszak”
- 1991. január: Gecsényi Lajos delegátus engedélyt kap a középkori anyag átnézésére
- A galgóci levéltárral való kapcsolódás kérdése: kényes pont
- Bécsi Erdődy levéltárként kell hivatkozni
- Mai helyzet:

Verwaltungsgeschichte:	Güter und Herrschaften der Familie Erdödy in Kroatien, Slawonien und Oberungarn (=Slowakei); Archiv ursprünglich in Galgócz.
------------------------	--

Archivierungsgeschichte:	Nach dem zweiten Weltkrieg im HHStA hinterlegt.
--------------------------	---

- „első fecskék”: Anjou-kori oklevéltár, Zsigmondkori oklevéltár szerkesztői
- Ösztöndíjlehetőségek, növekvő érdeklődés, publikációk sora

A BÉCSI ERDŐDY LEVÉLTÁR KUTATÁSA II.

- Csak helyszíni kutatás
- Megváltozott jelzetek utáni nyomozások
- 1998–1999: Fazekas István delegátus Excel-táblás segédlete a régi jelzetek konkordanciájával
- További segédletek:
 - Iványi Béla regesztái (MNL Országos Levéltár)
 - A régi repertóriumok adatainak begépelése (Sölch Miklós)
- Időigényes munka egy-egy régi jelzet ellenőrzése.

AZ MNL DIGITALIZÁCIÓS PROGRAMJA...

- A magyarországi kutatás megvalósítása
- Első kísérlet mikrofilmeztésre (1991) - sikertelen
- Második kísérlet (1998) - sikertelen
- ENArC-projekt (2010–2015) - sikeres
 - A teljes középkori állomány digitalizálása
 - Előkészítés + digitalizálás + utómunkák (2014–2016)
 - Hozzáférés az MNL kutatótermeiben (2016-tól)
- Kényszerszünet: pereskedés a tulajdonjogról, az anyag teljes zárolása (2019–2022).

... ÉS TOVÁBBI TERVEI

- A középkori oklevelek fényképeinek integrálása a Diplomatikai Fényképgyűjteménybe
- Bővített segédlet készítése (alap: Fazekas István Excel-táblázata, Zolnai Tamás egyetemi hallgató gyűjtése)
- A bővített segédlethez kigyűjtendő adatok:
 - jelzet
 - fennmaradási forma
 - nyelv
 - keltezés (feloldás esetén külön kiírva az oklevélben szereplő formában)
 - kibocsátás helye
 - kibocsátó
 - irattípus
 - pecsételés módja (abban az esetben is, ha már csak a nyomai látszanak az egykori pecsétnek)
 - tartalom (rövid kivonat)
 - példányadatok
 - átírások időrendben történő sorszámozása
 - korábbi publikációk, ha léteznek
 - régi jelzet (megjegyzésben, ha az eltérne a ladula-fasciculus-numerus tagolástól)

TOVÁBBI TERVEK II.

- A bővített segédlet adatainak feltöltése az Elektronikus Levéltári Portálra (miután kész)
- Az 1526. aug. 29. utáni oklevelek lehetséges digitalizálása?
- A mohácsi csata után keletkezett oklevelek feltárása/közzététele
- Az 1001–1387 közötti oklevelek publikálása nyomtatásban, ill. open-access-formátumban (B. Halász Éva–Piti Ferenc: Az Erdődy család bécsi levéltárának középkori oklevélregesztái 1001–1387. Budapest–Szeged, 2019.)
- Az 1526 utáni anyagból 87 részletes regeszta közreadása a *Lymbus – Magyarságtudományi Forrásközleményekben*

TOVÁBBI TERVEK III.

Angaben zur Identifikation

Signatur:	AT-OeStA/HHStA SB Familienarchiv Erdödy Urkunden D 20
Titel:	König Ladislaus gibt an Nikolaus und Dionys von Losoncz, Söhne des Palatins Dionys, 20 Joch Acker und Wald ihrer Terra Losoncz, die Königin Bela von ihnen mit einer dort befindlichen Silbergrube unter gewissen Bedingungen erhalten hatte samt dieser wieder zurück.
Entstehungszeitraum:	1275
Frühere Signaturen:	L.096.F.07.Nr.16.
Stufe:	Einzelstück (Aktenstück, Bild, Karte, Urkunde)

- Az Österreichisches Staatsarchiv elektronikus nyilvántartásának bővítése a Lacroix-féle jegyzékben szereplő német nyelvű oklevélkivonatokkal.

A KUTATÁS HASZNOSÍTÁSA I.

A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban (1458–1526). Életrajzi lexikon (NKFI K 134690. sz. pályázat) kutatócsoport keretében

- Hans Ungnad sonneggi báró
 - 1525-ben egyszerre II. Lajos király és I. Ferdinánd főherceg kamarása (D 1290.)
 - 1528-ban I. Ferdinándtól pallosjogot kap a szamobori uradalom területére (D 1277.)
 - 1533-ban már I. Ferdinánd tanácsosa, stájer tartományi főkapitányként adja el Szamobort (D 1305.)

A KUTATÁS HASZNOSÍTÁSA II.

A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban (1458–1526). Életrajzi lexikon (NKFI K 134690. sz. pályázat) kutatócsoport keretében

- Erdődy (II.) Péter (†1546)
 - 1528. febr.: 29.: I. Ferdinánd vasi ispánja, az uralkodó kíséretében külföldön (D 1286.)
 - 1528. aug. 22.: A Szapolyai-párti Bodó Ferenc nagyszőlősi (Veszprém m.) birtokát szeretné megszerezni – sikerrel (D 1289.)
 - 1528. dec. 14.: János király oldalán (D 1285.) – 1530. jan. 22.: János vasi ispánja (D 11209a)
 - 1532. aug. 12.: Kegyelemlevél I. Ferdinándtól (D 11212.)
 - 1535-ben I. Ferdinánd lovászmestere (D 1311., D 1313.), Szécsi-birtokok (D 11220.)
 - I. Ferdinánd elfoglalja tőle Zselín várát, de felesége révén kegyelmet nyer (1539: D 11229.)
 - Vallásosság: adomány a ferenceseknek (1531: D 11211.), lorettói zarándoklat (1537: D 1314.)
 - Írástudó (1543: D 1341.)

ELTE EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Köszönöm a figyelmet!

EVANGÉLIKUS
ORSZÁGOS
GYŰJTEMÉNY

Új Nemzeti
Kiválóság Program